

Bölüm 1

HEMŞİRELİKTE HASTA GÜVENLİĞİ

Aysun TÜRE¹

Nazlıhan EFE²

Merve ÖZLÜ³

GİRİŞ

Günümüzde etkili ve hasta odaklı olan sağlık sistemi, hasta haklarının giderek önemli bir konu haline gelmesi, kalite yönetimi ve geliştirme çalışmalarının daha yaygın olarak yapılması, sağlık sigorta sisteminde ilerleme hasta güvenliği konusunu ön plana taşımaktadır.^(1,2)

Hasta güvenliği, sağlık bakım hizmetlerinin bireylere verebileceği herhangi bir zararı önlemek için sağlık hizmetini sunan organizasyonlar ve bu organizasyonlar da çalışan bireyler tarafından alınan önlemlerin tümü olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda hasta güvenliği, sağlık hizmetlerinde bakım kalitesi açısından öncelikli ve önemli bir konudur. Örneğin Institute of Medicine yayınladığı “To Err Is Human” raporunda, sağlık sunum hizmetlerinde önemli iki sorunu hasta güvenliği/tıbbi hatalar ve sağlık sunum hizmetlerindeki kalite olarak göstermektedir. Aynı zamanda raporda her yıl 44 ile 98 bin kişinin önlenebilir ters olaylardan dolayı hayatını kaybettiği ve bu sayının aynı yıl içinde gerçekleşen trafik kazaları, AIDS ya da göğüs kanseri sebebi ile ölen insan sayısından daha çok olduğunu vurgulamıştır.⁽³⁾ Dünya Sağlık Örgütü’nün (DSÖ), 2007 yılında Cenevre’de organize ettiği uluslararası konferansta, her yıl Dünya çevresinde ortalama 10 milyon insanın önlenebilir tıbbi müdahaleler nedeniyle öldüğünü veya sakat kaldığını belirterek hasta güvenliği konusuyla ilgili daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir.⁽⁴⁾ Bunun yanı sıra tıbbi hataların ciddi bir maliye yükü de bulunmaktadır. Örneğin bu maliyetin 37.6 milyar ile 50 milyar dolar arasında olacağı tahmin edilmekte; önlenebilir tıbbi hataların maliyeti ise 17-29 milyar dolar arasında olduğu bilinmektedir.⁽⁵⁾

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelikte Yönetim Anabilim Dalı, ature@ogu.edu.tr

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, nazlihan_efe701@hotmail.com

³ Yüksek Lisans Öğrencisi Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, merveozlu.962@gmail.com

SONUÇ

Organizasyon girdi ve çıktılarında insanı merkez alan, birçok yapı ve sürecin birbiri ile ilişkilendirildiği matriks yapıya sahip, ileri teknoloji ve tekniklerin kullanıldığı, birçok farklı disiplinin bir arada çalıştığı yüksek riskli hizmetler grubunu oluşturan sağlık hizmetlerinde hasta güvenliği, sistemin etkin ve verimli çalışabilmesi için oldukça önemlidir. Hasta güvenliğinin teşvik edilmesi, dünya çapında sağlık sistemlerinin en önemli hedefleri ve zorlukları arasında yer almaktadır. Klinik hatalarından kaynaklanan ölümlerin giderek arttığı günümüzde, yeni bir kavram olan hasta güvenliğinin önemi yaygınlaşmaktadır. Bu uygulamaların etkin olabilmesi için, hasta güvenliğinin sağlanması, devamlı gözetimi, denetimi ve iyileştirilmelerin yapılması, sağlık yöneticilerinin hasta güvenliğini destekleyen ve teşvik eden bir örgüt kültürünü benimsemesi gerekmektedir. Sağlık kurumlarında, bakımda kaliteyi geliştirmede anahtar rol oynayan hemşirelerin hasta güvenliği kültürü algılarının kurumun güvenlik kültürünün yerleştirilmesi ve geliştirilmesinin temelini oluşturduğu bilinmektedir. Yönetici hemşire ve idarecilerin organizasyonda var olan kısıtlama ve zayıflıkları görmeleri, güvenlik kültürünün inşasını teşvik eden stratejilerin uygulanmasına ortam hazırlamaları ve finansal kaynak açısından desteklenmeleri gerekmektedir. Bakım ve sağlık hizmetleri kalitesinin yönetiminde önemli bir rol üstlenen hemşireler, hasta güvenliğinde, ölümlere ve maliyet artışına neden olan tıbbi hataların azaltılmasında önemli görevler üstlenmektedir. Hemşirelerin kilit rolü oynadığı bilinmekle birlikte, hasta güvenliği kültürünün tüm çalışanların sorumluluğu haline getirilmesi esastır.

KAYNAKLAR

1. Çırpı, F., Merih, Y. ve Kocabey, M. (2009). Hasta Güvenliğine Yönelik Hemşirelik Uygulamalarının ve Hemşirelerin Bu Konudaki Görüşlerinin Belirlenmesi. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 2(3), 26-34.
2. Korkmaz, O. (2012) "Hemşirelerin Hasta Güvenliği Konusunda Yöneticilerin Tutumunu Algılayışı", *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(4), 91-112.
3. Institute of Medicine (2000). *To Err Is Human: Building a Safer Health System*, National Academies Press, Washington, DC, <http://www.nap.edu/openbook.php?isbn=0309068371&page=26> (15.06.2009).
4. World Health Organization (WHO) (2007). *Call for More Research on Patient Safety*, 2007a, Available from URL, http://www.who.int/mediacentre/news/releases/2007_12_11_2008.
5. Bates, E.A. (1995). Incidence of Adverse Drug Events and Potential Adverse Drug Events. *Jama*: 274(1), 29-34.
6. Emiroğlu, N. (1994). İş sağlığı hemşireliği. *Türk Hemşireler Dergisi*, 44(6), 35-38.
7. Akbulut, T., Coşkun, N. ve Abbasoğlu, A. (1998). İşyeri Hekimliği Ders Notları. Türk Tabipler Birliği Yayını, Ankara.

8. Clark, G. (2002). "Organisational Culture and Safety: an Interdependent Relationship." *Australian Health Review*, 25(6), 181-189.
9. Polk Jr, H. C., Birkmeyer, J., Hunt, D. R., Jones, R. S., Whittemore, A. D. and Barraclough, B. (2006). Quality And Safety in Surgical Care. *Annals of Surgery*, 243(4), 439.
10. Ovalı, F. (2010). "Hasta Güvenliği Yaklaşımları", *Sağlıkta Performans ve Kalite Dergisi*, 1(1), 33-43.
11. Smith, Cedric M. (2005). "Origin and uses of primum non nocere above all, do no harm!" *The Journal of Clinical Pharmacology*, 45(4), 371-377.
12. Mielke, M. (2010). "Prevention And Control of Nosocomial Infections And Resistance To Antibiotics In Europe-Primum Non-Nocere: Elements of Successful Prevention And Control Of Healthcare-Associated Infections", *International Journal of Medical Microbiology*, 300(6), 346-350.
13. Bonadonna, R. C., Borghi, C., Consoli, A., and Volpe, M. (2016). "Novel Antidiabetic Drugs and Cardiovascular Risk: Primum Non Nocere", *Nutrition, Metabolism and Cardiovascular Diseases*, 26(9), 759-766.
14. Masterson, C., Pfaff, B. L., Dettmerring, C. and Fleis, J. (2016). Creating a Sustainable Culture of Safety Related to Hand Hygiene in an Integrated Health System. *American Journal of Infection Control*, 44(6), 8.
15. Öztürk, H. ve Kahrıman, İ. (2016). Tıbbi Hatalar ve Hasta Güvenliği Rehberi. Havva Öztürk, İlknur Kahrıman (Ed.) *Hasta Güvenliği ve Yasalarda Yeri* içinde (s.90-103). İstanbul: Medikal Yayıncılık.
16. Emanuel, L., Berwick, D., Conway, J., Combes, J., Hatlie, M., Leape, L., ... and Walton, M. (2008). What Exactly is Patient Safety?. In *Advances in Patient Safety: New Directions And Alternative Approaches* (Vol. 1: Assessment). Agency for Healthcare Research and Quality.
17. National Patient Safety Foundation (NPSF). Improve the Safety of Patients, 2003. [http:// www.npsf.org/](http://www.npsf.org/). Erişim Tarihi:04.05.22-015.
18. Kohn, Linda T., Corrigan, Janet M. and Donaldson, Molla S., Editors. (2000). "To Err Is Human: Building a Safer Health System, Institute of Medicine", Washington, DC : The National Academy Pres. <http://www.iom.edu> , <http://www.nap.edu> (22.6.2007).
19. Güleç, S. ve Gökmen, H. (2009). Uluslararası Sağlıkta Performans ve Kalite Kongresi Bildiriler Kitabı. Performans Yönetimi Kalite Geliştirme Daire Başkanlığı, (s. 165- 170). Ankara.
20. Sur, H., Özсарı, S.H. ve Say B. (2011). Hasta Güvenliği. Haydar Sur (Ed.), *Palteki T. Hastane Yönetimi İçinde* (s.509-519). İstanbul: Nobel Tıp Kitapevleri.
21. Yetkinoğlu, Ö. (2009). Sağlık Kurumlarında Hasta Güvenliğinin Sağlanmasında Kalite ve Akreditasyon Çalışmalarının Önemi: Ankara İlindeki İki Hastanede Hasta Güvenliği Çalışmalarının Değerlendirilmesine Yönelik Mukayeseli Bir Uygulama. İşletme AD Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
22. TTB. (2011). Hasta Güvenliği. Türkiye ve Dünya. Füsun Sayek TTB Raporları/ Kitapları. Ankara: Türk Tabipler Birliği.
23. Vural, F., Çiftçi S., Fil, Ş., Aydın, A. ve Vural, B. (2014). "Sağlık Çalışanlarının Hasta Güvenliği İklimi Algıları ve Tıbbi Hataların Raporlanması", *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(2), 152-157.
24. Kaya,S.(2009). "Hasta Güvenliği Kültürü Nedir ve Nasıl Geliştirilebilir?" *Sağlık Hizmetlerinde Kalite, Akreditasyon ve Hasta Güvenliği Dergisi*, 1(1) 32-4.
25. Rich, V.L.(2008). Creation of A Patient Safety Culture: A Nurse Executive Leadership Imperative. Patient Safety and Quality: An Evidencebased Handbook for Nurses Rockville: Agency for Healthcare Research and Quality, p. 2-45.
26. 6: Tütüncü, Ö., Küçükusta, D. ve Yağcı, K. (2007). "Toplam Kalite Yönetimi Kapsamında Hasta Güvenliği Kültürü ve Ölçme Aracı", *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 519-533.

27. World Health Organization (WHO) (2004) World Alliance For Patient Safety Forward Programme 2005 <http://archive.ahrq.gov/qual/nhqr03/nhqr2003.pdf> [http://www.ecri.org/Documents/Patient_Safety_Cente r/HRC_SAQ30.pdf](http://www.ecri.org/Documents/Patient_Safety_Center/HRC_SAQ30.pdf) (Erişim tarihi 21.04.2008).
28. Akalın, H.E. (2004). "Hasta Güvenliği Kültürü: Nasıl Geliştirebiliriz?" *ANKEM Dergisi*, 18(2), 1213.
29. Pizzi, L. T., Goldfarb, N. I. and Nash, D. B. (2001). "Promoting a culture of safety", *Making Health Care Safer: A Critical Analysis of Patient Safety Practices*, 447.
30. Akgün, S. ve Al-Assaf, A.F. (2007) "Sağlık Kuruluşlarında Hasta Güvenliği Kültürü Nasıl Oluşturabiliriz?" *Hastane Yönetimi Dergisi*, 11(1-2), 1-8.
31. Singla, A.K., Kitch, B.T., Weissman, J.S. and Campbell EG. (2006). "Assessing Patient Safety Culture: A Review and Synthesis of The Measurement Tools", *Journal of Patient Safety*, 2(3), 105-115.
32. Tütüncü, Ö., Yağcı, K. ve Küçükusta, D. (2006). "Toplam Kalite Yönetim Kapsamında Hasta Güvenliği ve Akreditasyon: Tıbbi Laboratuvarlar Değerlendirmesi", *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 8(4), 286-302.
33. Gökdoğan, F. ve Yorgun, S. (2010). Sağlık Hizmetlerinde Hasta Güvenliği ve Hemşireler/Patient Safety and Nurses in Health Services. *Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences*, 13(2).
34. Korkmaz, O. (2012). Hemşirelerin Hasta Güvenliği Konusunda Yöneticilerin Tutumunu Algılayışı, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(4), 91-112.
35. Taş, Y., Akpınar, A. T. ve İşçi, E. (2013). Kalite Yönetim Sistemi ile Hasta Güvenliği Kültürü İlişkinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma: Üniversite Hastanesi Örneği. Paper Presented At The 7. Ulusal Sağlık ve Hastane İdaresi Kongresi.
36. Çakmak, G. (2009). Sağlık Kuruluşlarında Kalite ve Akreditasyon Yönetim Rehberi. İstanbul: Eflatun Matbaacılık.
37. Kaya, Ş. D. ve Yağcı, M. (2015). Sağlık Çalışanlarının Atalet Durumlarının Hasta Güvenliği ile İlişkisi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1(2), 553-564.
38. Sözer, E. (2012). Hasta Güvenliği Kültürü ve Ölçüm Yöntemleri. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
39. Karan İ (1999). Hastanelerde Fiziksel Ortamın Hastalar Üzerindeki Etkilerinin Araştırılması. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
40. Erdemir, A.D ve Elçioğlu, Ö.Ş (2000). Tıp Etiği Işığında Hasta ve Hekim Hakları, Ankara: 25-32.
41. Hwang, J. I. (2015). What Are Hospital Nurses' Strengths and Weaknesses in Patient Safety Competence? Findings From Three Korean Hospitals. *International Journal for Quality in Health Care*, 27(3), 232-238.
42. Sezgin, B. (2007). Kalite Belgesi Alan Hastanelerde Çalışma Ortamı ve Hemşirelik Uygulamalarının Hasta ve Hemşire Güvenliği Açısından Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
43. Wendin, R. (2007). Hasta Güvenliği - Temel Bir Yetkinlik Mi Yoksa Sadece Bir Kavram Mı?. 1. Hasta Güvenliği Kongresi (Kongre Kitabı). Antalya, 28-31 Mart, 24-28.
44. Güven, R. (2007). Dezenfeksiyon ve Sterilizasyon Uygulamalarında Hasta Güvenliği Kavramı. 5. *Ulusal Sterilizasyon Dezenfeksiyon Kongresi*, 411-422.
45. Türk, G. ve Eşer, İ. (2007). Hastane Ortamında Hasta Güvenliği ve Hemşirelik Yaklaşımı. *Hastane Yönetimi Dergisi*, 11(1-2), 16-20.
46. Cebeci, F., Gürsoy, E. ve Tekingündüz, S. (2012). Hemşirelerin Tıbbi Hata Yapma Eğilimlerinin Belirlenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 15 (3), 188-194.
47. Aiken, L. H., Sloane, D. M., Bruyneel, L., Van den Heede, K., Sermeus, W. and Rn4cast Consortium. (2013). Nurses' Reports of Working Conditions and Hospital Quality of Care in 12 Countries in Europe. *International Journal of Nursing Studies*, 50(2), 143-153.
48. Hartel, M. J., Staub, L. P., Röder, C. and Egli, S. (2011). High incidence of medication documentation errors in a Swiss university hospital due to the handwritten prescription process. *BMC health services research*, 11(1), 199.

49. Akman, B. (2010). Hasta Güvenliği Kültürü ve Bir Üniversite Hastanesinde Çalışan Hemşirelerin Hasta Güvenliği Kültürü İle İlgili Algılarını Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi ,İstanbul üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
50. Liu, X., Zheng, J., Liu, K., Baggs, J. G., Liu, J., Wu, Y. and You, L. (2018). Hospital Nursing Organizational Factors, Nursing Care Left Undone, and Nurse Burnout as Predictors of Patient Safety: A Structural Equation Modeling Analysis. *International Journal of Nursing Studies*, 86, 82-89.
51. Ammouri, A. A., Tailakh, A. K., Muliira, J. K., Geethakrishnan, R. and Al Kindi, S. N. (2015). Patient Safety Culture among Nurses. *International Nursing Review*, 62(1), 102-110.
52. Uysal, A. (2019). Hemşirelerin Mesleğe Bağlılık Durumlarının Tıbbi Hata Yapma Eğilimlerine Etkisi, Yüksek Lisans Tezi , Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzincan.
53. Solak, K. M., Sevinç, F. ve Sav, D. (2015). Hemşirelerin Tıbbi Hata Yapma Eğilimlerinin İncelenmesi. *Uluslararası Hakemli Hemşirelik Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 59-74.
54. Gündoğdu S, Bahçecik N.(2012). Hemşirelerde Hasta Güvenliği Kültürü Algılamasının Belirlenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 15(2): 119-28
55. Karaca, A. ve Arslan, H. (2014). A Study for Evaluation of Patient Safety Culture in Nursing Services. *Journal of Health and Nursing Management*, 1(1), 9-18.
56. Ertürk, C., Dönmez, P. ve Özmen, D. (2016). Manisa İl Merkezindeki Hastanelerde Görev Yapan Hemşirelerin Hasta Güvenliği Kültürünün Değerlendirilmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 32(1), 19-33.
57. Kim, J., An, K., Kim, M. K. and Yoon, S. H. (2007). Nurses' Perception of Error Reporting and Patient Safety Culture in Korea. *Western Journal of Nursing Research*, 29(7), 827-844.
58. Nazik, E., Var, E., Yıkar, S. K., Nazik, S., Karadağ, A. G., Gökçe, R. ve Dede, D. U. (2018). Sağlık Çalışanlarının Hasta Güvenliği Kültürü Algısının Belirlenmesi: Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi Örneği. *Çağdaş Tıp Dergisi*, 8(3), 251-258.
59. Al-Ishaq,M. (2008).Nursing Perceptions O f Patient Safety At Hamad Medical Corporation In The State of Qatar. Doctor of Philosophy School of Nursing, Indiana University, Qatar.
60. Çakır, A. ve Tütüncü, Ö.(2009). İzmir İli Hastanelerinde Hasta Güvenliği Algısı. I. Uluslararası Sağlıkta Performans ve Kalite Kongresi Kitabı, 2.189-204.
61. Özata, M. ve Altuncan, H. (2010). Hastanelerde Tıbbi Hata Görülme Sıklıkları, Tıbbi Hata Türleri ve Tıbbi Hata Nedenlerinin Belirlenmesi: Konya Örneği. *Tıp Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 100 -111.
62. Helmreich R. L, Merritt A. C. and Aldershot, U.K.(1998). Ashgate Publishing Limited.Culture at Work in Aviation and Medicine: National, Organizational and Professional Influences; P. 176.
63. Padilha, K. G.(2012). Patient Safety at İntensive Care Unit: Stress, Burnout and Coping in Nursing Staff and Association With Adverse Event, 11. 51874-51875.
64. Bassuni, E. M. and Bayoumi, M. M. (2015). Improvement Critical Care Patient Safety: Using Nursing Staff Development Strategies, at Saudi Arabia. *Global Journal of Health Science*, 7(2), 335 -343.
65. Tondo, J. C. A. and Guirardello, E. D. B. (2017). Perception of Nursing Professionals on Patient Safety Culture. *Revista Brasileira De Enfermagem*, 70(6), 1284-1290.
66. Oliveira, R. M., Leitao, I. M. T. D. A., Aguiar, L. L., Oliveira, A. C. D. S., Gazos, D. M., Silva, L. M. S. D., ... and Sampaio, R. L. (2015). Evaluating the İntervening Factors in Patient Safety: Focusing on Hospital Nursing Staff. *Revista Da Escola De Enfermagem Da USP*, 49(1), 104-113.
67. Han, M. Y. and Jung, M. S. (2017). Effect of Hospital Nurses' Perceptions of Organizational Health and Patient Safety Culture on Patient Safety Nursing Activities. *Journal of Korean Academy of Nursing Administration*, 23(2), 127-138.
68. Rodrigues, C. C. F. M., Santos, V. E. P. and Sousa, P. (2017). Patient Safety and Nursing: İnterface With Stress and Burnout Syndrome. *Revista Brasileira De Enfermagem*, 70(5), 1083-1088.

69. Stone, P. W., Mooney-Kane, C., Larson, E. L., Horan, T., Glance, L. G., Zwanziger, J. and Dick, A. W. (2007). Nurse working conditions and patient safety outcomes. *Medical care*, 571-578.
70. Lin, L. and Liang, B. A. (2007). Addressing the nursing work environment to promote patient safety. In *Nursing forum*, 42(1), 20-30. Malden, USA: Blackwell Publishing Inc.
71. Magalhães, A. M. M. D., Dall'Agnol, C. M. and Marck, P. B. (2013). Nursing Workload and Patient Safety-A Mixed Method Study With an Ecological Restorative Approach. *Revista Latino-Americana De Enfermagem*, 21(SPE), 146-154.
72. Carayon, P. and Alvarado, C. J. (2007). Workload and Patient Safety Among Critical Care Nurses. *Critical Care Nursing Clinics of North America*, 19(2), 121-129.
73. Rogers, A. E., Hwang, W. T., Scott, L. D., Aiken, L. H. and Dinges, D. F. (2004). The Working Hours of Hospital Staff Nurses and Patient Safety. *Health Affairs*, 23(4), 202-212.
74. Maxson, P. M., Derby, K. M., Wroblewski, D. M. and Foss, D. M. (2012). Bedside nurse-to-nurse handoff promotes patient safety. *Medsurg Nursing*, 21(3), 140.
75. Usher, K., Woods, C., Parmenter, G., Hutchinson, M., Mannix, J., Power, T., ... and Jackson, D. (2017). Self-Reported Confidence in Patient Safety Knowledge among Australian Undergraduate Nursing Students: A Multi-Site Cross-Sectional Survey Study. *International Journal of Nursing Studies*, 71, 89-96.
76. Van de Castle, B., Kim, J., Pedreira, M. L., Paiva, A., Goossen, W. and Bates, D. W. (2004). Information Technology and Patient Safety in Nursing Practice: An International Perspective. *International Journal of Medical Informatics*, 73(7-8), 607-614.